

Aan: de Tweede Kamer Commissie Digitale Zaken
Van: Tiffany van Stormbroek, directeur-bestuurder van het Nederlands Instituut voor Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM/Kijkwijzer)
Betreft: inbreng t.b.v. de Ronde tafel Online Kinderrechten d.d. 2 oktober 2024.

Wat als...

We een classificatiesysteem kunnen ontwikkelen voor alle video sharing platforms om kinderen te beschermen? Een systeem dat gebaseerd is op wetenschappelijke criteria over wat schadelijk is voor kinderen en dat gehanteerd kan worden op alle platformen in alle landen? Zodat we onze kinderen ook online kunnen beschermen tegen schadelijke beelden. Daar hebben ze recht op!

Kinderen beschermen tegen schadelijke beelden in het digitale domein

Kinderen hebben het recht beschermd te worden tegen schadelijke beelden (artikel 17 van het VN-kinderrechtenverdrag). Het is in Europese en Nederlandse wet- en regelgeving vastgelegd: *Audiovisueel media-aanbod dat schade kan toebrengen aan de lichamelijke, geestelijke of morele ontwikkeling van personen jonger dan zestien jaar wordt door de instelling die verantwoordelijk is voor de inhoud van het aanbod zodanig beschikbaar gesteld dat personen jonger dan zestien jaar deze normaliter niet te horen of te zien krijgen (Mediawet 2008, artikel 4.1a).*

Sinds 2001 biedt het NICAM, het door de overheid erkende landelijk instituut, met [Kijkwijzer](#) de Nederlandse ouders en kinderen informatie over de inhoud van film- en televisieproducties. Vanaf 2020 zijn daar de video-on-demand partijen bij gekomen (Videoland, HBO Max, Netflix, Disney+, etc.) en de Nederlandse uploaders op video sharing platforms.

Met Kijkwijzer is een dynamisch, op internationaal wetenschappelijk onderzoek gefundeerd, gebruiksvriendelijk classificatiesysteem beschikbaar waarmee alle media-aanbieders hun content classificeren. Met als resultaat de welbekende leeftijds -en inhoudspictogrammen waarmee ouders geïnformeerd worden over de leeftijd waaronder de inhoud schadelijk kan zijn voor kinderen. Ook zijn er beschermingsmaatregelen zoals uitzendtijden en (kind)profielen. Ook daar houdt het NICAM toezicht op. Zo houden we het veilig voor onze kinderen. Maar het mediagebruik is veranderd. Kinderen consumeren individueler en lopen via video's op sociale media doorlopend het risico dat ze worden geconfronteerd met schadelijke beelden.

Algoritmen bepalen wat je ziet op sociale media

Audiovisuele beelden werken sterk op de beleving van kinderen. Het zien van bijvoorbeeld geweld, angstwekkende beelden, of risicovol gedrag in media kan daardoor schadelijke effecten hebben op een gezonde (mentale) ontwikkeling van kinderen. Talloze onderzoeken onderschrijven dat¹. Het is dus terecht dat daar wetgeving voor is. Op de wereldwijd opererende social mediaplatformen is er echter nog geen afdoende regulering. Kinderen, tieners en jongeren worden blootgesteld aan een continue stroom aan audiovisuele beelden, waaronder ook mogelijk schadelijk beeldmateriaal zoals van geweld, dierenleed, gevaarlijke challenges, drugsgebruik, etc. We weten dat kinderen op steeds jongere leeftijd zelfstandig gebruik maken van deze platforms. Het lukt ouders nauwelijks om goed zicht te houden op wat hun kinderen zien. Daar maken zij zich zorgen over en het NICAM ook. Daar komt bij dat de social mediaplatformen ontworpen zijn om zolang mogelijk de aandacht vast te houden²: niet de kinderen zelf bepalen welke inhoud ze zien, de algoritmes van de platforms doen dat voor hen. Er is daardoor nauwelijks sprake van keuzevrijheid. Eén klik op een filmpje wordt tot het oneindige

¹ Zie voor recentelijke meta-analyses bijvoorbeeld Vanucci et al., (2020) over de samenhang tussen sociale media gebruik en risicogedrag (o.a. middelengebruik en seksueel risicogedrag) bij jongeren, en Donaldson et al. (2022) over de samenhang tussen het zien van tabaksbeelden (via sociale media) en tabaksgebruik.

² De algoritmes zijn potentieel 'verslavend', en laten ons allen (ook volwassenen) langer met de telefoon bezig zijn dan (we zelf) wenselijk (vinden).

versterkt. Heftige of extreme inhoud heeft meer kans om viraal te gaan en actief aan kijkers te worden aangeboden. Schadelijke content wordt zo automatisch vermenigvuldigd.

Onderzoek naar bescherming van kinderen op social mediaplatformen TikTok en Instagram

In 2022 deed het NICAM uitgebreid onderzoek onder kinderen en ouders naar hun wensen voor tot short-form content op TikTok en Instagram. Bijna één op de vijf tieners ziet wel eens nare of heftige filmpjes. Ze durven dat vaak niet te delen met hun ouders, omdat ze bang zijn dat ze dan van het platform af moeten. Dat geeft zorgen bij ouders: ruim tweederde is bang dat hun kind gewelddadige beelden, gevaarlijk- of pestgedrag of seksuele handelingen te zien krijgt. Zelf vinden jongeren het ook onprettig als heftige beelden onaangekondigd worden getoond. Uit het onderzoek blijkt dat meer dan 80% van de jongeren tussen 10 en 16 jaar graag een waarschuwing voor heftige beelden op social media zoals TikTok en Instagram wil. Het gaat om beelden met geweld, seks, dierenleed of 'enge' dingen. Jongeren zijn bang dat ze door het algoritme steeds meer video's tegenkomen waar ze bang van worden, schaamte bij ervaren of een onveilig gevoel van krijgen. Ze willen niet alleen een waarschuwing dat er heftige beelden in zitten, maar ook welk soort, zodat ze zelf kunnen bepalen of ze kijken of door scrollen.

Wat moet er gebeuren?

Het is de hoogste tijd om de platforms medeverantwoordelijk te maken om kinderen te beschermen door goede informatie en ontwerp. En deze platforms sterker te reguleren én hen tegelijkertijd te faciliteren. Er zijn beschermingsmaatregelen nodig die gericht zijn op inhoud, zoals content classificatie, op die platformen waar kinderen naar kijken. Ouders en kinderen hebben middelen nodig op YouTube, Instagram en TikTok om het kijkgedrag en de kijktijd van hun kinderen te kunnen beperken. De platforms moeten er voor zorgen dat video's die op de platformen worden aangeboden, geclassificeerd zijn op dezelfde basis waarmee we in Nederland al jaren succes hebben. Net zoals bij alle andere mediabranches die actief zijn in Nederland, is het van belang om dat samen met de online mediaplatforms ontwikkelen, in een gezamenlijk, collectief speelveld. Maar voor dat laatste hebben we wel de kaders van de overheid nodig. Ook dient dit tenminste op Europese schaal georganiseerd te worden.

Concreet:

- 1. Eén transparant, onafhankelijk classificatiesysteem voor alle online platforms.** We hebben te maken met een internationaal speelveld. Onze kinderen zien ook content van buiten Nederland. Daarom pleiten we voor een universeel classificatiesysteem voor alle video sharing platforms. Een systeem dat gebaseerd is op wetenschappelijke criteria over wat schadelijk is voor kinderen en dat gehanteerd kan worden op alle platformen in alle landen. Content krijgt een label en dat label kan gelezen worden door verificatiesystemen. Zo kunnen we een globaal probleem mét elkaar in een internationale samenwerking oplossen. De jarenlange ervaring van het NICAM en de wetenschappelijke basis van het Kijkwijzersysteem zijn hierbij van belang. Transparantie (hoe komt de classificatie tot stand) en onafhankelijk toezicht zijn hierbij essentieel. Wij kunnen deze belangrijke taak niet overlaten aan de platforms. We moeten hen verplichten gebruik te laten maken van een gedragen internationaal classificatiesysteem waarbij rekening wordt gehouden met gevoeligheden, gekoppeld aan technische beschermingsmaatregelen.
- 2. Ontwikkelaars van content faciliteren in kindvriendelijk ontwerp**
We willen (en kunnen) samen met De Waag Future Lab en Leiden University. een ontwerptool en een classificatie-instrument ontwikkelen die ontwikkelaars van digitale apps en games al in de ontwerpfase ondersteunt (bijv. bij de vormgeving van algoritmen) om de kinderrechten, waaronder de bescherming tegen schadelijkheid, te waarborgen.